

BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Standardi obrazovnih postignuća za kraj srednjeg obrazovanja

Opća predmetna kompetencija (OPK)

Učenici imaju znanja o funkciji i značaju jezika i višejezičnosti, poznaju gramatiku bosanskoga jezika i primjenjuju je u svakodnevnom životu. Razumiju utjecaj jezika i koriste ga na društveno odgovoran način, razvijajući svoju građansku odgovornost i socijalnu uključenost. Njeguju i čuvaju bosanski jezik, uvažavajući raznolikost njegovih dijalekata, kao i druge jezike.

Stečeno znanje o bosanskome jeziku, bošnjačkoj književnosti i njezinom historijskom kontinuitetu jasno uobličavaju i izražavaju. Značajno im je poznavanje pojavno-činjeničkog kontinuiteta pisaca i njihovih djela; razumiju uzročno-posljedični odnos u smjeni razdoblja u razvoju historije bošnjačke književnosti; razumiju važnost književnih ideja i motiva, kao unutarnje geneze i prisnog, neprekidnog refleksiranja i obnavljanja u vlastitom iskustvu i kolektivnoj svijesti. Prate i razumiju sinhronijske komparativne odnose s književnostima regije, posebno sa srpskom književnošću, te prepoznaju dodire na zajedničkim osnovama bosanskoga i srpskoga jezika i značenja stilskih formacija, naročito onih iz doba preporoda, koje se pokazuju kao snažan katalizator kasnijeg književnog razvoja bošnjačke književnosti.

Koriste razvijen i bogat rječnik u usmenoj i pisanoj komunikaciji: govore i pišu poštujući standardnojezičnu i pravopisnu normu bosanskoga jezika, oblikuju logičan i stilski skladan tekst. Vode računa o kulturi dijaloga, vladaju govornim vještinama i vještinama aktivnog slušanja. Formuliraju i izražavaju usmene i pisane argumente na uvjerljiv način koji je primjeren kontekstu. Komuniciraju na konstruktivan način, sarađuju u timovima i pregovaraju, razvijajući osjećaj za inicijativu i djelovanje u ostvarivanju ciljeva, koristeći i IKT sredstva.

Imaju razvijenu čitalačku pismenost. Razumiju, kritički i kreativno promišljaju književni i neumjetnički tekst. Njeguju govornu i čitalačku kulturu radi sopstvenog usavršavanja i ličnog ispunjenja. Traže, prikupljaju i kritički obrađuju informacije iz različitih izvora i odgovorno upotrebljavaju i kreiraju multimedijalne sadržaje.

Tumače književna djela iz bošnjačke i svjetske književnosti. Razumiju multikulturne dimenzije književnosti i način na koji nacionalna književnost doprinosi svjetskoj kulturnoj baštini. Uočavaju i primjerima argumentiraju osnovne poetičke, jezičke, estetske i strukturalne osobine književnih djela. Posjeduju sposobnost figurativnog i apstraktnog izražavanja ideja, iskustava i emocija; ispoljavaju stvaralačke mogućnosti. Koriste čitanje da bi bolje spoznali sebe, druge i svijet oko sebe, usvajajući i izgrađujući etičke principe. Čitanjem razvijaju empatiju i brigu za ljude i svijet.

Njeguju humani i kritički odnos u različitim kulturnim formama. Uspostavljaju vezu između književnosti i drugih umjetnosti, nauka i tehnologije.

Efikasno koriste raznovrsne tehnike učenja i svjesni su značaja cjeloživotnog učenja. U različitim životnim situacijama primjenjuju stečena znanja i kognitivne strategije. Etički i odgovorno pristupaju intelektualnom i kulturnom vlasništvu.

Osnovni nivo

Specifična predmetna kompetencija 1 (SPK1)

Učenici poznaju osnovne osobenosti bosanskoga književnoga jezika, uključujući književnojezičku normu, gramatiku, pravopis i stilistiku. Usvajaju i primjenjuju jezička pravila u govoru i pisanju, razlikuju formalno i neformalno izražavanje te verbalnu od neverbalne komunikacije. Čitaju i razumiju linearne i nelinearne tekstove, razlikuju književne od neumjetničkih tekstova i povezuju književna djela s njihovim autorima i književnim periodima. Razumiju osnovne elemente strukture književnog i neumjetničkog teksta.

Specifična predmetna kompetencija 2 (SPK2)

Učenici primjenjuju vještine slušanja i govora u skladu s komunikativnim situacijama. Koriste teorijska gramatička znanja u konkretnim jezičkim situacijama i primjenjuju pravopisna pravila u pisanju. Sastavljaju logične i stilistički usklađene usmene i pisane tekstove prilagođene kontekstu, uz poštivanje različitosti (rase, nacije, kulture, jezika, vjere, spola, roda i uzrasta). Tokom čitanja i tumačenja književnih i neumjetničkih tekstova koriste različite metode i razvijaju čitanje kao hobi. Aktivno koriste fondove biblioteka, posjećuju kulturne i umjetničke sadržaje.

Specifična predmetna kompetencija 3 (SPK3)

Učenici njeguju i čuvaju bosanski jezik, uvažavajući raznovrsnost njegovih dijalekata, kao i druge jezike. Osposobljeni su za jasno, ekonomično i uvjerljivo usmeno i pismeno izražavanje. Čitanjem i tumačenjem književnih djela iz nacionalne i svjetske baštine formiraju humanističke vrijednosne stavove. Uspostavljaju veze između književne, pozorišne i filmske umjetnosti i koriste različite strategije čitanja i učenja. Prepoznaju predrasude, stereotipe i oblike verbalne agresije (neuljudno obraćanje, nepoštivanje sagovornika, vrijeđanje, govor mržnje i sl.) kao negativne pojave. Znanja iz jezika i književnosti primjenjuju u situacijama značajnim za aktivno građansko uključivanje. Etički i odgovorno pristupaju intelektualnom i kulturnom vlasništvu.

Ishodi obrazovnog ciklusa (IOC) za kraj srednjeg obrazovanja:

Osnovni nivo

SPK 1	SPK 2	SPK 3
<i>Učenici:</i>	<i>Učenici:</i>	<i>Učenici:</i>
- BOS.SO.O.1.1. Razumiju jezik kao sistem znakova i sredstvo izražavanja; razlikuju osnovne jezikoslovne i sociolingvističke pojmove; prepoznaju tipove i osobine teksta; primjenjuju pravopisna i gramatička pravila u svakodnevnoj i funkcionalnoj upotrebi. Imaju osnovna znanja o razvoju bosanskoga jezika, poznaju normativne priručnike i koriste ih. Razvijaju osjećaj pripadnosti vlastitom jeziku, poštuju druge jezike i komuniciraju na društveno odgovoran način. - BOS.SO.O.1.2. Razlikuju pravilan i nepravilan izgovor glasova u bosanskom jeziku, klasificiraju ih prema fonetskim osobinama (mjesto i način izgovora, zvučnost), te ih pravilno izgovaraju u govoru i čitanju, naročito u formalnim situacijama; poznaju osnovnu podjelu glasova i prepoznaju fonetske i fonološke	- BOS.SO.O.2.1. Primjenjuju teoretska gramatička znanja u analizi i stvaranju tekstova, pravilno koristeći osnovne sintaksičke strukture i morfološke oblike; prepoznaju i ispravljaju gramatičke greške. - BOS.SO.O.2.2. Primjenjuju pravopisna pravila u rukopisnom i digitalnom tekstu, vodeći računa o pravilnoj upotrebi velikih slova, interpunkcije, razmaka i poravnanja teksta; koriste osnovna pravila digitalnog oblikovanja teksta (font, veličina slova, isticanje, pasusi), čime razvijaju pisanu i digitalnu pismenost u skladu sa zahtjevima savremene komunikacije. - BOS.SO.O.2.3. S razumijevanjem čitaju književne i neknjiževne tekstove, linearne i nelinearne; pažljivo slušaju jednostavnije	- BOS.SO.O.3.1. Služe se znanjem iz jezika, iskazujući pravilno u usmenoj i pisanoj komunikaciji vlastite ideje u obrazovnom kontekstu, na promociji građanskih i demokratskih razgovora. - BOS.SO.O.3.2. Prikazuju relevantne informacije kroz različite načine (npr. tekstualne, grafičke, audio, vizualne i interaktivne elemente). - BOS.SO.O.3.3. Komuniciraju konstruktivno i s poštovanjem u društvenim situacijama i na društvenim mrežama, pokazujući razumijevanje različitih gledišta i poznavanje općeprihvaćene norme, uz primjenu jezičkog bontona. - BOS.SO.O.3.4. Prepoznaju stereotipe, predrasude i govor mržnje u tekstovima i

jedinice bosanskog standardnog jezika, uključujući njihova artikulaciona i akustička obilježja; pravilno upotrebljavaju glas h u skladu s etimologijom i normom, razumiju osnovni značaj jata za građenje ijekavskog izgovora u bosanskom jeziku. - BOS.SO.O.1.3. Razumiju pojam sloga i osnovna pravila akcenatske norme bosanskog jezika; primjenjuju ta znanja u jasnom i pravilnom izražavanju u različitim obrazovnim i životnim situacijama, razvijajući pritom dikcijsku preciznost i izražajnost; prepoznaju odstupanja od standardnog izgovora u svakodnevnom govoru, uz naglasak na primjenu pravila izgovora u formalnim situacijama. - BOS.SO.O.1.4. Klasificiraju vrste riječi, te prepoznaju i razlikuju gramatičke kategorije promjenjivih vrsta riječi; primjenjuju ova znanja u analizi rečenica u tipičnim školskim tekstovima, a također ih koriste u vlastitoj komunikaciji (pisanje, govor) kako bi poboljšali pravilnost i jasnoću izraza. - BOS.SO.O.1.5. Razlikuju proste riječi od tvorbenih; prepoznaju	izlaganje; izdvajaju ključne informacije i zapisuju bilješke uz primjenu osnovnih strategija aktivnog slušanja i čitanja. - BOS.SO.O.2.4. Izražavaju lični i estetski doživljaj pročitano ili odslušano teksta usmeno ili pisano; obrazlažu svoj stav; povezuju sadržaj književnog djela sa ličnim ili tuđim iskustvom i prepoznaju univerzalne teme, vrijednosti i emocije značajne za lični razvoj i razumijevanje drugih. - BOS.SO.O.2.5. Prepoznaju temu i glavne motive djela, stilske odlike epoha i pravaca, uspoređujući njihove sličnosti i razlike. - BOS.SO.O.2.6. Citiraju čvrste i valjane dokaze iz teksta; daju objektivan sažetak teksta; razlikuju činjenice naspram interpretacije. - BOS.SO.O.2.7. Kreiraju svoj govor i pisanje, prilagođavajući ga prilikama, situacijama, govorniku i temi; koriste verbalna i neverbalna sredstva izražavanja. - BOS.SO.O.2.8. Otkrivaju	svakodnevnoj komunikaciji; pokazuju negativan stav prema netoleranciji i diskriminaciji. - BOS.SO.O.3.5. Pronalaze odgovarajuće informacije u različitim izvorima u cilju razvijanja novih znanja, vještina i razumijevanja drugih predmeta. - BOS.SO.O.3.6. Primjenjuju različite strategije čitanja i u različite svrhe (informiranje, učenje, lični razvoj, estetski doživljaj, zabava...). - BOS.SO.O.3.7. Razvijaju vještine učenja putem čitanja, što doprinosi osjećanju lične kompetentnosti (interes za knjigu). - BOS.SO.O.3.8. Uočavaju važnost književnosti za spoznaju svog nacionalnog bića i identiteta i kao sredstva za afirmaciju interkulturalnih načela i vrijednosti. - BOS.SO.O.3.9. Primjenjuju znanja iz književnosti i jezika kako bi učestvovali u različitim edukativnim i
--	--	--

osnovne tvorbenne procese; konstruiraju nove riječi prema zadatim tvorbenim modelima, primjenjujući odgovarajuća gramatička pravila i norme. - BOS.SO.O.1. 6. Prepoznaju i klasificiraju osnovne rečenične članove; razlikuju nezavisne i zavisne rečenice; pravilno oblikuju proste i složene rečenice u skladu s gramatičkim i pravopisnim normama, s ciljem jasne, tačne i svrsishodne komunikacije u različitim kontekstima. - BOS.SO.O.1.7. Prepoznaju frazeme i ustaljene izraze u svakodnevnom govoru i književnim tekstovima; razlikuju ih od doslovnih izraza. - BOS.SO.O.1.8. Razlikuju formalnu i neformalnu leksiku i stil izražavanja; primjenjuju ih u skladu sa situacijom i namjerom govora. Imaju leksički fond primjeren dobi, interesima i potrebama, kojim se služe u skladu s jezičkom normom. Razumiju i funkcionalno koriste osnovne leksičko-semantičke pojmove radi jasnijeg i stilistički primjerenog izražavanja. Razlikuju posuđenice od domaćih riječi i razumiju razloge jezičkog	relevantne informacije u tekstu, crpe informacije za zadane kriterije na različite načine i iz više izvora; provode istraživačke postupke kako bi odgovorili na pitanje; vrše odabir izvora informacija; uočavaju manipulacije u tekstu i govoru. - BOS.SO.O.2.9. Rade samostalno i u timu; istražuju; razmjenjuju informacije u projektnoj nastavi; dramatiziraju odlomke dramskih djela iz svjetske i bošnjačke književnosti; koriste bibliotekički fond; posjećuju kulturne i umjetničke institucije (pozorište, galerija, bioskop, muzej).	kulturnim aktivnostima. - BOS.SO.O.3.10. Kreiraju govoreni ili pisani tekst primjenjujući osnovna pravopisna pravila; koriste oba pisma dajući prednost latinici; izbjegavaju plagiranje; pridržavaju se standardnog formata za citiranje. - BOS.SO.O.3.11. Uočavaju značaj jezika u očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom drugih naroda i etničkih zajednica u Srbiji; čuvaju zavičajni govor. - BOS.SO.O.3.12. Uvažavaju privatnost i ljudska prava, dijeleći zajedničke vrijednosti sa članovima demokratskih društava. - BOS.SO.O.3.13. Razlikuju ulogu savremenih medija (digitalne platforme i društvene mreže) od tradicionalnih (štampa, radio, televizija), te razumiju njihovu osnovnu ulogu u informiranju i oblikovanju javnog mnijenja u savremenom društvu.
--	---	---

posuđivanja, s posebnim uvažavanjem orijentalizama koji su dio jezičke i kulturne baštine bosanskog jezika. - BOS.SO.O.1.9. Pišu pravilno uz primjenu osnovnih pravopisnih pravila bosanskog jezika; koriste pravopisni priručnik kada je potrebno; prepoznaju i ispravljaju česte pravopisne greške u svakodnevnom pisanju; razumiju zašto je važno pisati pravilno u školi i van škole. - BOS.SO.O.1.10. Poznaju obilježja i pravila pisanja funkcionalnih i administrativnih tekstova (pisma, e-maila, molbe, žalbe, biografije, izvještaja) i opisuju njihovu osnovnu namjenu, strukturu i jezička obilježja; razlikuju osnovne vrste obrazaca i znaju čemu služe. - BOS.SO.O.1.11. Prepoznaju književna djela, njihove autore i književnohistorijske periode; povezuju djelo s osnovnim obilježjima epohe u kojoj je nastalo. - BOS.SO.O.1.12. Razlikuju književni od neknjiževnog teksta, razumiju njegovu svrhu i strukturu (tema, motiv, radnja,		- BOS.SO.O.3.14. Identificiraju sadržaje iz književnosti predstavljene u različitim medijima i formatima (televizija, film, pozorište, kompjuterske igre, strip...).
--	--	--

likovi, vrijeme i mjesto radnje); koriste književnoteorijsku terminologiju (rod, žanr, interpretacija, autorska i narodna književnost, književnoumjetnički i književnonaučni tekst) u analizi tekstova. Poznaju odlike bošnjačke i svjetske književnosti, uključujući poetičke i formalne osobenosti srednjovjekovne književnosti Bošnjaka (povelja, aleksandrida, epigrafski natpisi) i književnosti na orijentalnim jezicima (mevlud, kasida, gazel, mesnevija, rubaija). - BOS.SO.O.1.13. Razlikuju osnovne karakteristike narodne i autorske književnosti, prepoznaju i opisuju obilježja književnih rodova i vrsta, te uočavaju lirske, epske i dramske elemente u književnom djelu; povezuju književne osobenosti s kulturnim i društvenim kontekstom u kojem su tekstovi nastali – razlikuju usmenu epiku kao kolektivni izraz zajednice od autorske književnosti kao individualnog stvaralaštva. - BOS.SO.O.1.14. Prepoznaju razliku između prepričavanja i analize književnog teksta; opisuju osnovne karakteristike oba pristupa i koriste ih u		
---	--	--

jednostavnim primjerima teksta, čime razvijaju sposobnost razumijevanja i izražavanja. - BOS.SO.O.1.15. Uočavaju i prepoznaju motive i teme usmene poezije Bošnjaka (epska pjesma, balada i sevdalinka) u pisanim književnim tekstovima različitih perioda, posebno u tekstovima preporodnog perioda; razumiju njihovu ulogu u prenošenju kulturnog naslijeđa.		
--	--	--

Srednji nivo

Specifična predmetna kompetencija 1 (SPK1)

Učenici poznaju osnovne jezičke grupe u Evropi i razumiju mjesto bosanskoga jezika u indoevropskoj i slavenskoj porodici jezika. Imaju proširena znanja o prozodijskom sistemu standardnoga jezika, vrstama riječi, tvorbenim procesima i gramatičkim kategorijama. Prepoznaju dijalekte bosanskoga jezika i njihove osobitosti, te poznaju glavne faze razvoja bosanskoga jezika kroz historiju. Razlikuju i analiziraju složene rečenice, razumiju pravopisna pravila i primjenjuju ih u pisanju različitih tipova tekstova. Razumiju osnovne pojmove književnosti, književnohistorijske epohe i stilove te povezuju književna djela s njihovim društvenim i kulturnim kontekstom. Prepoznaju osnovne književne figure, motive i teme, kao i različite vrste tekstova, uključujući i medijske forme.

Specifična predmetna kompetencija 2 (SPK2)

Učenici razvijaju istraživački pristup prema bosanskome jeziku i književnosti kroz uspoređivanje s drugim jezicima i kulturama, te kroz redovno čitanje i analizu književnih i neknjiževnih tekstova. Koriste različite izvore informacija, kritički procjenjuju njihovu vjerodostojnost i relevantnost, te oblikuju izraze i stil u skladu sa komunikacijskom situacijom i ciljom publikom. Primjenjuju čitalačke strategije prilagođene svrsi čitanja, kao i jezičke norme u govoru i pisanju.

Specifična predmetna kompetencija 3 (SPK3)

Učenici vrednuju i unapređuju vlastite komunikacijske vještine, razvijajući bogat i funkcionalan rječnik i sposobnost izražavanja u različitim društvenim i kulturnim kontekstima. Kritički tumače književne i medijske sadržaje, prepoznajući predrasude, netoleranciju i manipulacije. Razumiju višedimenzionalni značaj književnosti u multikulturnom društvu i njenu ulogu u očuvanju kulturnog identiteta. Razvijaju sposobnosti saradnje, argumentacije i aktivnog učešća u kulturnim i društvenim aktivnostima, te njeguju svijest o ljudskim pravima, demokratiji i poštovanju različitosti.

Ishodi obrazovnog ciklusa (IOC) za kraj srednjeg obrazovanja:

Srednji nivo

SPK 1	SPK 2	SPK 3
<i>Učenici:</i>	<i>Učenici:</i>	<i>Učenici:</i>
- BOS.SO.S.1.1. Klasificiraju osnovne grupe evropskih jezika; znaju mjesto bosanskoga jezika u porodici indoevropskih i slavenskih jezika; razlikuju dijalekte i poddijalekte bosanskoga jezika i njihove glavne osobine. - BOS.SO.S.1.2. Poznaju glavne faze razvoja bosanskoga jezika kroz stoljeća i spomenike materijalne i duhovne kulture Bošnjaka. - BOS.SO.S.1.3. Poznaju prozodijski sistem standardnog jezika (akcenat i dužinu kao jedinice prozodijskog sistema i njihova obilježja, karakteristike akcenta); bilježe akcenat u jednostavnim	- BOS.SO.S.2.1. Upotrebljavaju teorijska i praktična znanja iz gramatike bosanskoga jezika, pokazuju i analiziraju raznovrsne jezičke pojave, stručne i naučne prirode. - BOS.SO.S.2.2. Poštujući pravopisnu normu bosanskoga jezika uočavaju i ispravljaju pravopisne greške u svojim i tuđim tekstovima; identificiraju riječi i njihove oblike sa nestandardnim akcentom u procesu komunikacije. - BOS.SO.S.2.3. Koriste različite strategije čitanja tekstova u različitim kontekstima, prilagođavajući ih čitalačkim potrebama (istraživanje,	- BOS.SO.S.3.1. Izražavaju svoje mišljenje o društvenim i kulturnim temama, koristeći književni jezik i uvažavajući kulturne razlike i pravila komunikacije. - BOS.SO.S.3.2. Tumače kako izbor riječi, stil i način izražavanja odražavaju autorovu namjeru i stav; prepoznaju subjektivne i manipulativne elemente u tekstu i procjenjuju vjerodostojnost i relevantnost informacija. - BOS.SO.S.3.3. Razvijaju i koriste vještine saradnje u komunikaciji, pažljivo upravljajući verbalnim i neverbalnim izražavanjem;

primjerima (jednosložne riječi i unutarnji slog). - BOS.SO.S.1.4. Prepoznaju oblike riječi sa izvršenim glasovnim promjenama i povezuju ih sa normom standardnog jezika. - BOS.SO.S.1.5. Prepoznaju tvorbene procese (izvođenje, slaganje, kombiniranje) u postojećim riječima i povezuju ih s gramatičkim kategorijama. - BOS.SO.S.1.6. Prepoznaju funkciju rečeničnih članova u proširenim prostim i složenim rečenicama; određuju vrstu sintagme u rečenici; razlikuju vrste zavisnih rečenica i uočavaju logičke odnose među njima. - BOS.SO.S.1.7. Prepoznaju i razlikuju značenje frazeoloških jedinica u literarnim tekstovima i svakodnevnoj upotrebi; koriste frazeološki rječnik kao pomoć u razumijevanju. Razlikuju riječi i izraze prema porijeklu i sferi upotrebe. - BOS.SO.S.1.8. Prepoznaju formalni i neformalni stil u različitim komunikacijskim	doživljaj, stvaralaštvo). - BOS.SO.S.2.4. Redovno čitaju književna djela iz obaveznog školskog programa, kao i iz zadovoljstva, razvijajući čitalačke navike za proširivanje svojih vidika i uočavaju estetske vrijednosti djela. - BOS.SO.S.2.5. Sagledavaju sve aspekte književnoumjetničkog djela iskazujući lični doživljaj; svoja mišljenja i ideje uspoređuju, povezuju i potkrepljuju činjenicama iz teksta. - BOS.SO.S.2.6. Sagledavaju izdvojeni problem; uočavaju i objašnjavaju unutrašnji i spoljašnji pristup (tematska, idejna, poetička, jezička i stilska obilježja, žanr i kompoziciju) književnom tekstu. - BOS.SO.S.2.7. Procjenjuju kako književna forma, stil i način pripovijedanja utiču na značenje djela; prepoznaju međusobne veze književnih tekstova i jednostavne književnoteorijske pojmove u funkciji tumačenja. - BOS.SO.S.2.8. Analiziraju i uspoređuju informacije iz tekstova različitih funkcionalnih	aktivno slušaju i poštuju različita mišljenja, prepoznajući značaj kulturne i konstruktivne interakcije. - BOS.SO.S.3.4. Objašnjavaju kako se u tekstovima i medijima izražavaju predrasude i netolerancija; pokazuju razumijevanje i poštovanje različitih kultura, jezika i stavova. - BOS.SO.S.3.5. Razvijaju funkcionalnu pismenost u različitim oblastima (umjetničkoj, digitalnoj, informatičkoj, medijskoj, naučnoj, matematičkoj i dr.) kroz pretraživanje, razumijevanje i upotrebu informacija iz različitih izvora, u cilju povezivanja znanja iz bosanskog jezika sa sadržajima drugih nastavnih predmeta. - BOS.SO.S.3.6. Svoj način čitanja i učenja usklađuju sa svrhom i zadatkom, samostalno prepoznajući kada treba prilagoditi strategiju radi boljeg razumijevanja i usvajanja. - BOS.SO.S.3.7. Njeguju znatiželju kroz čitanje raznovrsnih tekstova,
---	--	---

kontekstima i prilagođavaju svoj izbor riječi u skladu s jezičkom normom i namjerom govora; razlikuju domaće riječi i posuđenice u svakodnevnoj upotrebi. - BOS.SO.S.1.9. Prepoznaju i primjenjuju osnovna pravopisna pravila u pisanju poznatih tipova tekstova; koriste pravopisne priručnike; uočavaju i ispravljaju češće pravopisne greške. - BOS.SO.S.1.10. Primjenjuju pravila za pisanje funkcionalnih i administrativnih tekstova (pismo, e-mail, molba, biografija, CV); samostalno oblikuju tekstove uz poštovanje forme, svrhe i norme bosanskoga jezika; tačno i jasno popunjavaju različite obrasce i formulare u skladu s konkretnim komunikacijskim kontekstom. - BOS.SO.S.1.11. Spajaju književni tekst sa utjecajem društvenohistorijskog i kulturnog konteksta; prepoznaju osnovna obilježja književnohistorijskih i stilskih epoha, pravaca: povezuju ih	stilova i izvora (štampanih i digitalnih); razlikuju vrste manipulativnog jezika; biraju i primjenjuju prikladne stilove i izraze, u zavisnosti od teme i namjere komunikacije. - BOS.SO.S.2.9. Utvrđuju stavove i namjere autora; razlikuju subjektivnost od objektivnosti u izražavanju; prepoznaju stilske izražajne figure, te ih tumače u različitim književnim djelima. - BOS.SO.S.2.10. Organiziraju govorne ili pisane tekstove složenije strukture tako što logički povezuju dijelove; uređuju sadržaj u skladu s temom i ciljem izlaganja, vodeći računa o jasnoći i izražajnosti. - BOS.SO.S.2.11. Samostalno pronalaze i povezuju informacije iz tekstova različitih oblasti, koriste ih u učenju i svakodnevnom situacijama, te prepoznaju njihovu praktičnu vrijednost. - BOS.SO.S.2.12. Učestvuju u razgovorima i debatama; iznose mišljenje uz obrazloženje; pažljivo slušaju sugovornike i uvažavaju njihovo mišljenje; razlikuju racionalne i	uključujući neumjetničke i književne, oblikujući svoj čitalački ukus i širinu vidika. - BOS.SO.S.3.8. Povezuju književna djela sa kulturnim, etičkim i identitetskim vrijednostima svoje zajednice i šireg društva, te razvijaju estetski ukus i stav prema međukulturnom dijalogu. - BOS.SO.S.3.9. Koriste stečena znanja iz jezika i književnosti za kreiranje i kritičko preispitivanje kulturnih sadržaja, aktivno učestvujući u školskim i zajedničkim kulturnim aktivnostima. - BOS.SO.S.3.10. Kreiraju složeniji govoreni ili pisani tekst, povezujući lično iskustvo s osnovnim i dodatnim izvorima; koriste citate i parafraze uz jasno navođenje izvora; koriste digitalne baze podataka (npr. Google Scholar, COBISS, Google books...) za pronalaženje provjerenih i pouzdanih informacija. - BOS.SO.S.3.11. Razvijaju osjećaj pripadnosti jeziku i kulturi svoje zajednice; cijene kulturne razlike među narodima
---	---	---

sa književnim djelima i piscima. - BOS.SO.S.1.12. Prepoznaju i razlikuju osnovne karakteristike različitih književnih i neknjiževnih tekstova, uključujući hibridne i književnonaučne forme; koriste osnovne termine za opisivanje medijskih formi i žanrova. - BOS.SO.S.1.13. Prepoznaju i razlikuju osnovne književne figure i pojmove (autor, narator, lirski subjekt, dramsko lice); objašnjavaju njihovu ulogu u različitim književnim rodovima i vrstama. - BOS.SO.S.1.14. Utvrđuju (elemente) strukturu književnog djela (građu, fabulu, siže, temu i kompoziciju); razlikuju oblike pripovijedanja (hronološko i retrospektivno); prepoznaju vrste kazivanja u književnosti; uočavaju fizičke, psihološke, moralne, socijalne i jezične karakteristike lika. - BOS.SO.S.1.15. Identifikuju osnovne motive i teme bošnjačke balade, sevdalinke i	emocionalne argumente u komunikaciji.	i etničkim grupama; uključuju se u aktivnosti koje promoviraju lokalnu kulturu. - BOS.SO.S.3.12. Razlikuju temeljna ljudska prava i prepoznaju njihove povrede u svakodnevnim situacijama i medijskom prostoru; zagovaraju jednakost, dostojanstvo i poštovanje kao temeljne principe demokratskog društva. - BOS.SO.S.3.13. Objašnjavaju načine na koje savremeni i tradicionalni mediji oblikuju stavove, emocije i ponašanje publike; prepoznaju propagandu, senzacionalizam i manipulaciju informacijama u različitim medijskim sadržajima. - BOS.SO.S.3.14. Tumače razlike između književnog i medijskog izraza analizirajući kako različiti formati (film, pozorište, igra, strip) prenose književne motive i poruke.
---	--	--

epske pjesme; uspoređuju ih sa motivima i temama unutar pisanih tekstova iz različitih književnohistorijskih perioda; prepoznaju osnovne jezično-stilske postupke i njihovu funkciju.		
---	--	--

Napredni nivo

Specifična predmetna kompetencija 1 (SPK1)

Učenici razumiju funkciju jezika kao složenog sistema znakova i sredstva društvene komunikacije. Posjeduju znanja iz gramatike bosanskoga jezika (fonologija, morfologija, sintaksa, leksikologija) i koriste ih u analizi i izražavanju. Vrednuju maternji jezik i višejezičnost kao osnovu jezičkog i kulturnog identiteta. Interpretiraju književna djela kroz estetske, idejne i kulturološke aspekte, povezujući ih s drugim umjetnostima, naukom i medijima. Razvijaju svijest o pripadnosti lokalnoj, nacionalnoj i svjetskoj kulturnoj zajednici.

Specifična predmetna kompetencija 2 (SPK2)

Učenici razvijaju sposobnosti javnog govora i argumentirane komunikacije o temama iz jezika, književnosti i kulture. Prepoznaju istraživačke i kreativne potencijale jezika i književnosti, te povezuju znanja iz različitih izvora i disciplina. Prilagođavaju stil i jezik komunikacijskoj situaciji i vrsti teksta. Kritički analiziraju i interpretiraju informacije iz medija i literature, izražavajući lične stavove potkrijepljene argumentima i otvorene za dijalog.

Specifična predmetna kompetencija 3 (SPK3)

Učenici razvijaju navike čitanja i govorne kulture kao temelje ličnog i društvenog razvoja. Kritički analiziraju tekstove i medijske sadržaje, uočavajući skrivene poruke i ideološke utjecaje. Poštuju kulturne razlike i učestvuju u interkulturnom dijalogu. Samostalno oblikuju sadržaje u skladu s etičkim normama i komunikacijskim kontekstom. Razvijaju građansku svijest, odgovornost i inicijativu u zajednici, prepoznajući vrijednosti umjetnosti, nauke i jezika za održiv razvoj i kulturno naslijeđe.

Ishodi obrazovnog ciklusa (IOC) za kraj srednjeg obrazovanja:

Napredni nivo		
SPK 1	SPK 2	SPK 3
<i>Učenici:</i>	<i>Učenici:</i>	<i>Učenici:</i>
- BOS.SO.N.1.1. Analiziraju jezik kao složen sistem znakova i sredstvo društvene komunikacije; istražuju njegovu funkciju u različitim društvenim kontekstima i ulogu u očuvanju i oblikovanju kulturnog identiteta. - BOS.SO.N.1.2. Raspoznaju jezičku raznolikost i značaj višejezičnosti u svojoj sredini kao osnovu za međukulturno razumijevanje; njeguju i vrednuju maternji jezik, razvijajući osjećaj pripadnosti i poštovanja prema vlastitom jezičkom identitetu. - BOS.SO.N.1.3. Razumiju ulogu akcenta i dužine u izgovoru; prepoznaju osnovne obrasce akcenata u složenijim riječima i rečenicama; primjenjuju ta znanja kako bi poboljšali jasnoću, pravilnost i izražajnost u govoru i pisanju. - BOS.SO.N.1.4. Razumiju pojam fonema kao najmanje jedinice	- BOS.SO.N.2.1. Procjenjuju jezičke pojave u bosanskom jeziku sa pojavama u drugim stranim jezicima, analiziraju ih i izvode zaključke. - BOS.SO.N.2.2. Analiziraju književno djelo; razumiju kom žanru pripada i kada je djelo nastalo; vrše analizu stilskih i strukturalnih komponenti, koristeći paletu usvojenih književnoteorijskih termina i sekundarne literature. - BOS.SO.N.2.3. Preispituju svrhu, učinak i doprinos upotrijebljenih stilskih postupaka značenju teksta. - BOS.SO.N.2.4. Uočavaju i tumače problem, ideju ili poruku u književnom i neumjetničkom tekstu, razmatrajući ih iz više uglova; traže dokaze i razloge koje autor navodi kako bi podržali svoje mišljenje; procjenjuju koliko su ti razlozi uvjerljivi i	- BOS.SO.N.3.1. Samostalno i argumentirano iznose i brane svoje stavove o složenim društvenim i kulturnim pitanjima, koristeći književni jezik u skladu s komunikacijskim normama i interkulturalnom etikom; doprinose demokratskom dijalogu aktivnim, odgovornim i tolerantnim učešćem u javnim raspravama. - BOS.SO.N.3.2. Analiziraju i interpretiraju različite komunikacijske forme (tekstualne, audiovizualne, digitalne), kritički ocjenjuju njihove jezičke i stilske strategije, otkrivaju skrivene i ideološke poruke, te samostalno izrađuje pouzdane i etički oblikovane sadržaje prilagođene kontekstu i publici. - BOS.SO.N.3.3. Samostalno razvijaju i primjenjuju sofisticirane vještine saradnje i komunikacije u različitim

jezika; prepoznaju i objašnjavaju glasovne promjene (alternacije) u riječima; analiziraju oblike riječi koje sadrže izvršene glasovne promjene i razumiju njihov značaj za pravilnu upotrebu jezika. - BOS.SO.N.1.5. Razlikuju vrste morfema i njihovu ulogu u tvorbi riječi; objašnjavaju tvorbene modele kroz jednostavne primjere iz svakodnevnog jezika. - BOS.SO.N.1.6. Objašnjavaju kako raspored rečeničnih članova i tip rečenice utiču na jasnoću i stil izražavanja; prepoznaju funkcionalnu upotrebu različitih rečeničnih struktura u tekstu. - BOS.SO.N.1.7. Posjeduju znanja o značenju riječi i frazeoloških jedinica koje se javljaju u literarnim i medijskim tekstovima; razlikuju jedinice leksičkog sistema s obzirom na porijeklo i sferu upotrebe; razumiju podjelu riječi po vremenskoj raslojenosti, po porijeklu i prostiranju; po potrebi koriste frazeologizme u govornim ili izvođačkim	tačni, te mijenjaju svoje mišljenje na osnovu novih saznanja. - BOS.SO.N.2.5. Spajaju historijske, religijske i političke teme u djelima, bošnjačke i svjetske književnosti, koja obrađuju i procjenjuju svoj jezički, literarni, estetski, kulturni i nacionalni identitet; tumače i uspoređuju kreativno izražene univerzalne ideje u različitim kulturnim kontekstima. - BOS.SO.N.2.6. Prilagođavaju cilj, sadržaj i način izlaganja specifičnostima komunikacijske situacije. - BOS.SO.N.2.7. Preispituju odnose između književnoteorijskih koncepata (egzistencijalizam, teorija recepcije ili teorija otvorenog djela) i književnoumjetničkog teksta, kao i odnose među književnoumjetničkim tekstovima kroz prizmu intertekstualnosti; koriste stečena znanja za dublju interpretaciju. - BOS.SO.N.2.8. Sastavljaju kompleksne tekstove različitih	društvenim i profesionalnim kontekstima; kritički analiziraju verbalne i neverbalne izraze, vode konstruktivne dijaloge uz poštivanje kulturnih razlika i etičkih normi; doprinose stvaranju inkluzivnog i odgovornog komunikacijskog okruženja. - BOS.SO.N.3.4. Analiziraju kako se kulturne razlike, predrasude i diskriminacija prikazuju u književnim i javnim diskursima; zagovaraju tolerantnu, inkluzivnu i interkulturnu komunikaciju u različitim društvenim kontekstima. - BOS.SO.N.3.5. Uočavaju i analiziraju utjecaj umjetnosti, nauke i tehnologije na razvoj jezika i pismenosti; koriste informacije iz različitih izvora za promišljanje o očuvanju kulturne baštine, sigurnosti i održivosti životne sredine. - BOS.SO.N.3.6. Svjesno i kritički usvajaju i usavršavaju različite strategije čitanja i učenja, promišljajući o vlastitim snagama i slabostima, te samostalno
--	---	---

situacijama. - BOS.SO.N.1.8. Samostalno biraju odgovarajući stil izražavanja i koriste raznovrstan leksički fond u skladu s kontekstom; razlikuju i tumače značenje posuđenica. - BOS.SO.N.1.9. Pišu pravilno u skladu s pravopisom sve vrste tekstova; koriste pravopisne priručnike kada je potrebno; znaju važnost tačnog pisanja u školskoj i javnoj komunikaciji. - BOS.SO.N.1.10. Kreiraju kompleksnije funkcionalne i administrativne tekstove u skladu sa zahtjevima formalne komunikacije (projektna prijava, zvanični dopis, izvještaj o radu); prilagođavaju jezički stil ciljanoj publici i kontekstu; samostalno procjenjuju i revidiraju tekstove prema komunikacijskoj svrsi. - BOS.SO.N.1.11. Analiziraju i interpretiraju književno djelo u svjetlu estetskih i idejnih osobina književnohistorijske epohe; kritički vrednuju utjecaj epohe na oblikovanje književnog izraza i promišljaju njegov značaj u savremenom kontekstu.	funkcionalnih stilova (anketa, vijest, izvještaj, saopćenje, esej), usklađujući ih s komunikacijskim kontekstom i namjerom; analiziraju jezične i stilske osobine takvih tekstova i prepoznaju njihov utjecaj na primatelja. - BOS.SO.N.2.9. Prepoznaju i uspoređuju kako se određeni pojam, tema ili problem tretira u različitim književnim djelima i medijima, analizirajući autorove stavove i izražajne tehnike, te primjenjujući kritički pristup u tumačenju složenih književnoteorijskih pojmova. - BOS.SO.N.2.10. Izlažu javno i pred većim auditorijem o temama iz oblasti jezika, književnosti i kulture. - BOS.SO.N.2.11. Aktivno učestvuju u argumentiranoj javnoj raspravi – samostalno ili timski se pripremaju, iznose stavove potkrijepljene dokazima; donose zaključke i planiraju strategije za djelovanje.	mijenjaju pristup kako bi postigli dublje razumijevanje i bolje rezultate. - BOS.SO.N.3.7. Razvijaju sposobnost promišljanja o sebi i svijetu, koristeći čitanje kao alat za razumijevanje i odgovorno djelovanje u zajednici. - BOS.SO.N.3.8. Kroz čitanje književnosti različitih kultura (epoha) razvijaju razumijevanje i poštovanje kulturnih razlika, te sposobnost da o njima razmišljaju i razgovaraju odgovorno i s empatijom. - BOS.SO.N.3.9. Procjenjuju različite kulturne sadržaje kroz prizmu književnih i jezičkih znanja, prepoznajući i ostvarujući njihovu ličnu, društvenu i komercijalnu vrijednost; oblikuju vlastite kulturne inicijative. - BOS.SO.N.3.10. Oblikuju govoreni ili pisani tekst u kojem odgovorno koriste informacije iz različitih izvora; koriste alate zasnovane na vještačkoj inteligenciji kao podršku u istraživanju;
---	---	--

- BOS.SO.N.1.12. Analiziraju i kritički vrednuju književne, neknjiževne i intermedijalne tekstove, prepoznajući žanrovsku hibridnost i specifičnosti književnonaučnog diskursa; tumače utjecaj društvenih, kulturnih i medijskih faktora na oblikovanje i recepciju tekstova.		razlikuju pouzdane od nepouzdanih informacija koje AI može ponuditi; vode računa o etici, jeziku kao dijelu identiteta i kulturnim vrijednostima. - BOS.SO.N.3.11. Prepoznaju ulogu jezika u oblikovanju identiteta pojedinca i zajednice; istražuju načine na koje stereotipi i predrasude utiču na komunikaciju i društvene odnose; učestvuju u aktivnostima koje promoviraju interkulturno razumijevanje, poštovanje ljudskih prava i nenasilno rješavanje sukoba, razvijajući time građansku svijest i kulturu dijaloga. - BOS.SO.N.3.12. Procjenjuju i izražavaju mišljenje o književnim, pozorišnim i filmskim djelima, povezujući estetske, kulturne i društvene poruke koje ova ostvarenja prenose; razvijaju sposobnost razlikovanja ličnog ukusa od argumentirane kritike i prepoznaju vrijednosti umjetnosti za svoj lični razvoj.
---	--	---